

جهش تولید و نقش آن در اکوتوریسم عشایری (مطالعه موردی کانون های بوم گردی فعال عشایری استان فارس)

1- مسعود یوسفی دانشجوی دکتری مدیریت مناطق بیابانی دانشگاه هرمزگان

2- روح اله بهرامی کارشناس ارشد مدیریت دانشگاه تهران

3- امیر بیات کارشناس ارشد آبخیز داری دانشگاه شیراز

4- احسان تمسکی دانشجوی دکتری آبخیزداری دانشگاه هرمزگان

چکیده

اکوتوریسم و گردشگری عشایری و به تبع آن اکوتوریسم عشایری به عنوان یکی از مولفه های گردشگری می تواند نقش چشمگیری در رشد و توسعه اقتصاد کشور و محقق شدن شعار جهش تولید که توسط مقام معظم رهبری تبیین و انتخاب شده را داشته باشد. اگر از جهش در تولید به معنای استفاده بیشتر از ظرفیت های موجود بتوانیم تعبیری داشته باشیم . اکوتوریسم عشایری به لحاظ پتانسیل ها و قابلیت های خوب گردشگری عشایری با توجه به شیوه معیشت جامعه عشایری و تولیدات عشایر که در واقع مصداق بارز اقتصاد مقاومتی می باشد. نقش پر رنگی در رونق و جهش تولید می تواند داشته باشد. لذا با انجام اقدامات عملی مطابق با چارچوب و رعایت استاندارد های لازم و توسعه متوازن تمامی مناطق مستعد گردشگری، ایجاد تأسیسات گردشگری در مناطق نمونه گردشگری، ایجاد زیرساخت های گردشگری در پتانسیل های بالقوه توریسم، می توان جهش مناسبی در تولید، ایجاد اشتغال پایدار، رفع وابستگی به تولید و فروش نفت و افزایش اعتماد به توانایی نسل جوان و انقلابی داشت. هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش جهش تولید در اکوتوریسم گردشگری عشایری و مطالعه میزان ظرفیت پذیرش اجتماعی و توانمندی و پتانسیل تولیدات جامعه عشایری در گردشگری عشایر است. نتایج حاصل از مطالعه نشان می دهد که میانگین پتانسیل تولیدی از عدد 2/5 حد وسط طیف لیکرت 5 گزینه ای بیشتر بوده بنابراین ظرفیت توانمندی تولیدی در حوزه گردشگری در وضعیت بالای حد متوسط قرار دارند لذا چنانچه این بخش از از توانمندی ها و قابلیت های گردشگری و بوم گردی ها حمایت و گسترش پیدا کند می تواند علاوه بر توسعه اشتغال در کنار دآمداری به افزایش درآمد جامعه عشایر کمک کند. بنابراین اکوتوریسم عشایری با ظرفیت هایی که دارد می تواند به عنوان راهکاری اساسی در توسعه پایدار و جهش تولید مطرح شود.

واژگان کلیدی: گردشگری عشایری ، جهش تولید، کانون های بوم گردی، اکوتوریسم

مقدمه

اکوتوریسم یعنی احترام به طبیعت، احترام به فرهنگ گذشته و حال حاضر مردمانی که از سال ها قبل در یک زیست بوم خاص زندگی می کنند بنابر آخرین تعریف ارائه شده توسط جامعه بین المللی اکوتوریسم (The International Ecotourism Society) در سال ۲۰۱۵ بوم گردی یا اکوتوریسم ” سفری است مسئولانه به جاذبه های طبیعی برای لذت بردن، ادراک و قدر طبیعت را دانستن (و همراهی کردن با ویژگی های فرهنگی متعلق به گذشته و حال حاضر) به طوری که حافظ زیست بوم بوده ، سبب پایداری کیفیت زندگی مردم منطقه بشود.(یوسفی 1395).

عشایر استان فارس با 12/5 درصد از جامعه عشایر کشور قطب عشایر کشور محسوب شده و به همین لحاظ نقش بارزی در تحولات اقتصادی استان فارس از منظر اکوتوریسم و گردشگری دارد. این جامعه دارای چشم اندازهای زیستی خاص خود هستند که طبیعت در اختیار آنها گذاشته است و نوع معیشت آنها مستقیماً از طبیعت پیرامون آنها نشأت گرفته است. بطوریکه دارا بودن لباس های رنگی ، صنایع دستی پر طرفدار و کهن، تولیدات دامی و لبنیات سالم و تقریباً ارگانیک از جاذبه های زندگی جامعه عشایری است که فصول مختلف سال را در بیلاق و قشلاق می گذرانند. زندگی عشایری دنیایی هیجان انگیز و پر مشقت دارد، فروش گبه، لبنیات، لباس محلی و صنایع دستی عشایر به گردشگران موجب توانمندسازی اقتصاد این گروه از اقوام اصیل ایرانی می شود. لذا لازم است مسوولان دفاتر خدمات مسافرتی گروهی از عشایر ایران را که زندگی شهری در آنها اثر نکرده باشد و از اصالت بیشتری برخوردار باشند را شناسایی کرده و به عنوان پایلوت گردشگری عشایر قرار دهند. هدف اصلی ایجاد و توسعه این نوع از اقامتگاه ها ی بوم گردی عشایری که دارای هویت و ساختاری بومی هستند، رسیدن به توسعه پایدار است. بیشتر این اقامتگاه ها توسط اعضای خانواده اداره شده و تنها جنبه اقامتی ندارند، بلکه در آنها فعالیت های مختلفی مانند ارائه غذا و نوشیدنی بومی، تولید و فروش صنایع دستی ، اجرای نمایش و موسیقی سنتی، برگزاری رویدادهای بومی، تورها و فعالیت های بوم گردی به چشم می خورد. مهم ترین اصل رعایت شده در این نوع از بوم گردی ها ، مشارکت اعضای خانواده میزبان (صاحب اقامتگاه) و جامعه محلی مقصد در تمامی فعالیت های گردشگری اقامتگاه است. برآوردها حاکی از آن است که اکوتوریسم با بیش از 5 درصد رشد سالانه، بیشترین رشد را داشته و پیش بینی شده این رشد دوام خواهد داشت، چرا که عرصه های طبیعی، به دنبال رشد شهرنشینی، همانند آهن ربایی در جذب گردشگر عمل می کنند (Law & et.al, 2015). طبیعت گردی که زیرمجموعه ای از گردشگری به شمار می رود نیز به عنوان یک صنعت پویای جهانی از رشد بسیار سریع برخوردار است. با توجه به ویژگی بارز گردشگری عشایری به مثابه یکی از مردمی ترین اشکال گردشگری می توان انتظار داشت که این صنعت از یکسو به رشد اقتصادی و تنوع فعالیت های عشایری و از سویی دیگر با جذب مازاد نیروی انسانی به ایجاد اشتغال و درآمدزایی جامعه عشایری کمک می کند.

روش تحقیق

در این تحقیق با استفاده از روش تحلیلی - توصیفی به بیان اهمیت و نقش نقش جهش تولید در اکوتوریسم گردشگری عشایری بویژه به صورت موردی کانون های بوم گردی فعال عشایری پرداخته شده است برای جمع آوری اطلاعات از روش های مطالعه کتابخانه ای و بررسی اسنادی استفاده شده و اطلاعات میدانی با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته در کانون های بوم گردی عشایری استان فارس بدست آمده است که در بین نمونه ای به حجم 200 نفر توزیع شده است

نتایج

یافته ها نشان می دهند که استفاده از قابلیت های عشایری از جمله محیط طبیعی، فرهنگی و اجتماعی می تواند اکوتوریسم عشایری را بهبود بخشیده و هم چنین در صورت تلفیق با اکوتوریسم روستایی ارتقای کارایی بیشتر را نیز به دنبال خواهد داشت. براساس نتایج و بررسی داده های به دست آمده سطح معناداری آزمون در خصوص متغیر جهش تولید در اکوتوریسم گردشگری عشایری و میزان ظرفیت توانمندی تولیدی جامعه عشایری با مقدار آماره t برابر 125/3 کمتر از سطح خطای 0/05 درصد است و میانگین پتانسیل تولیدی از عدد 2/5 حد وسط طیف لیکرت 5 گزینه ای بیشتر بوده بنابراین ظرفیت توانمندی تولیدی و پذیرش اجتماعی در حوزه گردشگری در وضعیت بالای حد متوسط قرار دارند.

بحث و نتیجه گیری

امروزه هر نوع گردشگری در قالب الگوهای مکانی خاص تعریف می شود که یکی از این الگوها گردشگری عشایری است از طرفی مقوله اکوتوریسم عشایری از اهمیت بالایی برخوردار بوده و جوامع جهانی سرمایه گذارهای کلانی به آن تخصیص داده اند. اختصاص سال 2002 از سوی سازمان ملل متحد به عنوان سال بین المللی اکوتوریسم در ابعاد زیست محیطی، اجتماعی، فرهنگی، و اقتصادی است. اکوتوریسم در ایران هنوز فاصله زیادی تا قافله جهانی دارد و کارهای زیادی است که می بایست در این رابطه صورت گیرد تا اکوتوریسم در ایران پیشرفت داشته و جایگاه اصلی خود را پیدا کند. برای تحقق شعار محوری جهش تولید، برنامه ریزی مدون و میان مدت و کوتاه مدت و آموزش نیروهای انسانی و روان سازی چرخه کار و جذب سرمایه گذار و حمایت بخش خصوصی و اعطای تسهیلات کم بهره نقش مهمی در تحقق شعار محوری جهش تولید در بخش گردشگری و اکوتوریسم می تواند داشته باشد. محل زندگی روستایی و عشایری به عنوان فضاها و اماکن بیلاقی و استراحتگاهی و گذران اوقات فراغت گردشگران همچنین به عنوان محل تولید فرآورده های خوراکی و صنایع دستی که به گردشگران عرضه می شود از قابلیت های مورد توجه اکوتوریسم محسوب شده و نقش قابل توجهی در جذب گردشگر ایجاد اشتغال و افزایش درآمد دارد. همچنین نقش تبلیغات و بازاریابی در سطوح ملی و بین المللی، از جمله موارد مهم در توسعه گردشگری بوم گردی های عشایری و روستایی است که امروزه کمتر به آن توجه شده و تا حد زیادی مغفول مانده صنعت گردشگری به شمار می رود، داشتن برنامه جامع تبلیغات و بازاریابی، انتخاب بازارهای هدف استان ها، حضور هدفمند در نمایشگاه های داخلی و خارجی گردشگری، تولید محتواهای بازاریابی علمی و ارائه وسیع آن در شبکه های اجتماعی، پررنگ کردن نمایشگاه سالیانه گردشگری کشور در تقویم WTO برای برنامه ریزی و حضور گردشگران و علاقه مندان خارجی در نمایشگاه، استفاده از ظرفیت جشنواره های بومی و محلی برای توسعه فرهنگ گردشگری و ... از جمله اقدامات ضروری است که در کنار توجه به امر مهم آموزش در دو سطح کارشناسی برای فعالان حوزه گردشگری و عمومی برای عامه مردم در قالب آموزش نحوه مهمان نوازی از گردشگران و فرهنگ برخورد با گردشگر، می تواند موتور محرک گردشگری را با سرعت بیشتری به سوی اهداف پیش بینی شده رهنمون سازد.

منابع:

- 1- اسگری، ا. قنبری، س. مظفری پور، ی. م نقش اکوتوریسم در توسعه پایدار روستایی مطالعه موردی روستای اسکر گروه جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه سیستان و بلوچستان
- 2- پاپلی یزدی، م. سقایی، م. (۱۳۸۵) گردشگری (ماهیت و مفاهیم) ..
- 3- زاهدی، ق. (۱۳۸۳) اصول برنامه ریزی و توسعه پایدار گردشگری روستایی
- 4- زاهدی، ش. (۱۳۸۵) مبانی توریسم و اکوتوریسم پدار، انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی
- 5- زارعی، ق. حاضری، ه علی نژاد، س. بررسی میزان ظرفیت پذیرش اجتماعی در گردشگری عشایر نمونه موردی: تیره هببت لو، عشایر قشقایی استان فارس 1396 اولین کنفرانس بین المللی بهینه سازی سیستم ها و مدیریت کسب و کار .
- 6- یوسفی، م. 1396. بوم گردی و گردشگری عشایری استان فارس ، اداره کل امور عشایر استان فارس